

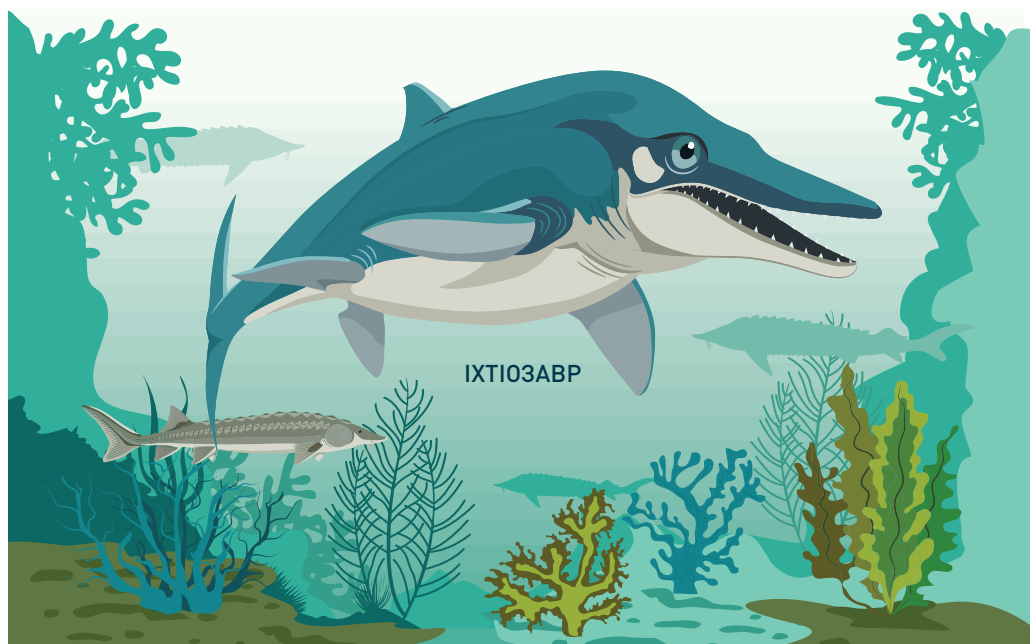
22. Звідки в Чорному морі осетрові риби і як їм живеться?

Одними з найбільш «корінних» і у той же час найбільших мешканців Чорного моря є осетрові риби. Предки цієї групи виникли понад 200 мільйонів років тому, а дуже схожі на наших сучасних осетрів види вже населяли океан Тетіс (з якого потім утворились Чорне, Азовське і Каспійське моря) одночасно з іхтіозаврами та плезіозаврами. Найбільший розквіт група пережила у той час, коли майбутнє Чорне море було сильно опрісненим та ізольованим від океану озером, подібним до сучасного Каспію.

У Чорному морі мешкає сім видів осетрових, найбільший серед яких – білуга (*Huso huso*), яка досягає понад 4 метрів у довжину та ваги у півтори тони, і живе інколи довше 100 років. Останні 6 видів належать до роду осетер (*Acipenser*).

Осетрові – це прохідні риби, тобто їх доросле життя проходить у морі, однак для розмноження вони піднімаються у річки. Раніше їх шлях на нерест доходив вгору річками аж до Києва та Відня, але у 20 столітті всі великі річки басейну Чорного моря перегородили дамбами ГЕС, і доступних нерестовищ лишилися одиниці. Дорослі осетри прекрасно почувають себе і в морській воді, але юні осетрята виживають лише в слабосолоній, тому «дитячий садок» осетрових зараз обмежений дельтами та естуаріями річок. Ще донедавна все Азовське море було придатним для нагулу молодих осетрів, але за останні роки Азов осолонився, і необхідні умови збереглися лише у Таганрозькій затоці. Тож і моря, і річки, які мільйони років були зручною доміvkою для найбільших чорноморських риб, в нашому столітті з вини людини вперше стали для них не дуже гостинними.

Одночасно із зникненням звичних біотопів по осетрових вдарив перевилон – переважно браконьєрський, адже їхнє м'ясо і, головне, чорна ікра вважаються особливо цінними делікатесами (до речі, саме осетрів з Чорного моря вивозили як цінний експортний продукт ще античні греки). Не дивно, що всі 7 видів осетрових Чорного моря опинилися під загрозою вимирання і занесені до Червоних книг усіх чорноморських країн. Найбільш драматично зменшилась чисельність

європейського осетра (*Acipenser sturio*). Сьогодні цей вид занесений до Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи як вид, популяція якого знаходиться в критичному стані, а пару років тому навіть було офіційно оголошено про повне вимирання його чорноморської популяції. В ході досліджень проєкту EMBLAS 2017 р. гарною новиною стало виявлення ДНК європейського осетра в багатьох пробах води по всій акваторії Чорного моря. Схожа ситуація і з популяцією білуги, яка також знаходиться під загрозою зникнення і вже була майже «похована» – але аналіз ДНК в морській воді (а також випадкове затримання минулого року українськими прикордонниками браконьєрів з півтоною білугою в багажнику) показує, що якась кількість цих унікальних риб ще плаває у Чорному морі. Зараз необхідні спільні зусилля усіх чорноморських країн, щоб найдревніші риби Чорного моря, які пережили усі геологічна катастрофи, на наших очах не розділили долю своїх ровесників – іхтіозаврів.

